

О.Ю. Колеснік,
студ. III курсу, спеціальність “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.С. Козерацька

СУЧАСНА ПРОЦЕДУРА ОБШУКУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Враховуючи досвід і досягнення передових країн світу, Україна, будуючи європейську країну, вдосконалює своє законодавство шляхом внесення змін до більшості законодавчих актів. Особливу роль у розвитку будь-якої країни відіграють кримінальні та кримінальні процесуальні норми, оскільки саме вони регулюють найбільш небезпечні суспільні відносини. У 2017-2018 роках набули чинності суттєві зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), зокрема в частині порядку проведення обшуку.

Конституцією України, а саме положенням ст. 30 гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду [1]. Сьогодні ч. 2 ст. 234 КПК України встановлює, що обшук може проводитися на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування [2].

До переліку інформації, яка повинна надаватися у клопотанні про проведення обшуку, законодавець додав ще декілька аспектів, а саме те, що слідчий або прокурор, який звертається до слідчого судді, повинен пояснити та обґрунтувати з яких причин він не може отримати доступ до відповідних речей та документів у добровільному порядку, шляхом проведення інших слідчих дій, встановлених КПК України. Також обов'язково повинні бути зазначені індивідуальні ознаки речей, які плануються відшукати та пояснення, яким чином вони можуть бути пов'язані із вчиненням кримінальним правопорушенням. Варто зазначити, що відповідні зміни є додатковою гарантією проти того або службові особи не зловживали своїми правами, а використовували відповідну слідчо-розшукову дію лише за вмотивованою об'єктивною потребою. Також, задля того, аби не отримати відмову у задоволенні

клопотання про обшук, прокурор або слідчий повинен довести, що у відповідній ситуації саме обшук є найбільш доцільним та ефективним засобом відшукування речей, які мають принципово важливе значення для досудового розслідування (ч. 3 ст. 234 КПК України). Якщо ж у задоволенні клопотання було відмовлено, прокурор може повторно звернутися до слідчого судді лише за умови зазначення нових обставин, які ще не розглядалися слідчим суддею.

Ще однією досить важливою новелою є обов'язковість допуску адвоката при проведенні обшуку. Відповідно до положень ст. 236 КПК України захисник будь-якої особи повинен бути в обов'язковому порядку допущений особою, яка проводить слідчі (розшукові) дії, під час будь-якої стадії проведення обшуку, якщо його повноваження підтверджені згідно зі ст. 50 КПК України. Також законодавець встановив, що обшук особи проводиться тепер не лише особами тієї ж статі, а й в присутності адвоката, на вимогу особи, яку обшуковують. Проте якщо представник особи не з'являється протягом 3-х годин, відповідні дії можуть бути законно проведені без нього з обов'язковою фіксацією у протоколі.

Оскільки суспільство досить стрімко розвивається та технічний прогрес не стоїть та місці, законодавець вирішив додати останню, але не за значенням новелу. Відповідно до останніх змін КПК України, обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису. Особи, які приймають участь у проведенні процесуальної дії в обов'язковому порядку повідомляються про застосування технічних засобів фіксування. Також таким правом наділена сторона захисту, яка може безперешкодно фіксувати абсолютно всю процедуру проведення обшуку. Важливо звернути увагу на те, що аудіо- та відеофіксація процесу обшуку службовими особами є для них не правом, а обов'язком. Оскільки у випадку, якщо цих вимог не було дотримано, це тягне за собою недійсність такої процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними [3].

Отже, аналізуючи останні новели кримінального процесуального законодавства можна дійти висновку, що всі вони спрямовані на розширення прав і свобод учасників процесу та забезпечення їх професійною правовою допомогою на будь-якій стадії проведення обшуку. Оновлення та вдосконалення КПК України виражає прагнення законодавця максимально повно та всебічно врегулювати проведення цієї процедури та забезпечити її доцільність та вмотивованість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: станом на 21 лютого 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 17.03.2019).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 11 січня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 17.03.2019).
3. Нові вимоги до проведення обшуку. *Протокол юридичний інтернет-ресурс*: веб-сайт. URL: https://protocol.ua/ua/novi_vimogi_do_provedennya_obshuku_u_2018r_1/ (дата звернення 15.03.2019).